

רשימות

בפרשת השבוע

פרשת ויגש

פרק מ"ה פסוק ג'

אני יוסף העוד אבי חי

רבים שואלים מדוע דוקא במעמד זה היה צורך לשאול על אביו, הרי שאל קודם לכן כשהגיעו אליו, ובינתיים הרי היו במצרים ולא עזבו? וכן מדוע לא שאל העוד אביו חי, בל" רבים, שהרי עתה האחים שוב ביחד?

י"ל שכיון שהקשר היה מאוד חזק ואמיץ בין יוסף לאביו כמו שרואים מהפרשות הקודמות, ועד עתה שאל יוסף את אחיו כמה פעמים את האחים, העוד אביכם חי? כי מאוד רצה לדעת את שלום אביו הזקן, אך הפריע לו מאוד שיצא מפיו המילה "אביכם", ששמע אביהם שלהם ולא שלו, לכן מיד כשהתוודע אל אחיו ואמר אני יוסף, וכעת יכול להתבטא בצורה חופשית ואמיתית, אמר מיד העוד אבי חי, שהוא אבא שלי, שהפריע לו מאוד שעד עתה, לא שייך את אביו אליו.

פרק מ"ה פסוק ט"ז

באו אחי יוסף וייטיב בעיני פרעה ובעיני עבדיו

י"ל שפרעה חשב שאם אחד מהאחים האלה, ששמו יוסף, עשה כל כך הרבה למען מצרים וכנראה היה גם הפחות שבהם, שהרי מכרוהו לעבד, וגם היה המצעירים שבהם, שאר האחים על אחת כמה וכמה, שיעשו הרבה למען מצרים, לכן הוטב בעיני פרעה ועבדיו, ובאמת כשהגיעו למצרים קרא להם פרעה לראות איך יוכלו לתת ולעזור למצרים.

פרק מ"ה פסוק כ"ב

לכלם נתן לאיש חלפות שמלות ולבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חלפות שמלות

הגמ' מגילה [טז:] אומרת כתיב ביוסף "לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימן נתן חמש חליפות", אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק [שקינאו בו אחיו על כתונת הפסים] יכשל בו הוא עצמו? אמר רבי בנימן בר יפת: רמז רמז לו, שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר "ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וכו'".

ראשית צריך להבין את ענין החליפות, אמנם רמז לו משהו, אך לכאורה הקנאה עדיין קיימת כיון שנתן לו חמשה חליפות כנגד בנימן, וזה יותר מכולם?

[עיין במהרי"ץ חיות שהחליפות שנתן לבנימין היו שוות כולם כמו חליפה אחת ולכן אין כאן קנאה, ובשם הגאון מוילנה הוסיפו (בליקוטים) שזה מדויק בפסוק שכתוב חלפות ללא יו"ד, כי בשווי שלהם יחד הם שווים לחליפה אחת]. עוד קשה, שבפסוק נאמר שיוסף נתן לבנימין שלוש מאות כסף, ולא נתן כסף לאחיו, ואם כן שוב יש להקשות: "אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק, יכשל בו?" ומדוע הגמ' לא שאלה זאת? [אמנם יש לדייק שהלשון של הגמ' הוא "אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק", ואותו דבר היה בגד הכתונת פסים, אך לא הקשתה על כסף, ואולי י"ל שהוא לא דבר שרואים אותו בחוץ כמו בגדים, ולכן פחות מקנאים, מה שאין כן בבגדים שרואים שנראה יפה יותר כמו הכתונת פסים, או שתמיד לובש בגד חדש כי יש לו הרבה חליפות להחליף תדיר אלו גורמים ליותר קנאה]. י"ל שלעיל כשיוסף אכל עם אחיו נאמר [מג לד] "ותרב משאת בנימין ממשאת כלם חמש ידות", ולכאורה גם שם נשאל מדוע גרם להם יוסף לקנאות בבנימין, אמנם באותו זמן הם עדיין לא ידעו שהוא יוסף, אך עדיין קשה מדוע יוסף יגרום להם לקנאות בבנימין, אלא י"ל שדבר זה לא גרם להם לקנאות, כי השבטים ראו שיש כאן בנתינת חמש מנות דבר משונה, כי זה הרבה יותר מצורך האדם, ואדרבא אם יאכל כל כך הרבה מנות בודאי יחלה, ורק אם היה נותן לו כפול אז היו מקנאים בו, כי אדם יכול לאכול יותר מצרכו, אבל חמש מנות ודאי שלא יכול לאכול, אלא בודאי שכנראה רוצה בזה לרמוז לו משהו ובאמת כך כתב בעל הכלי יקר [מג לד] ע"פ הגמ' ביומא כא: שיוסף רמז לו שם על ביהמ"ק שיבנה בחלקו שיהיו בו חמשה דברים ביתר שאת, והם: שכינה, ארון, אורים ותומים, נבואה, ואש מן השמים, עיי"ש. כמו כן י"ל אצלינו על חמשת החליפות שהשבטים חשבו בודאי שהוא מרמז לו דבר, כי אין דרך שיהיה לאדם כל כך הרבה חליפות, [וממילא גם לא גורם לקנאה], ואז גם נזכרו שאכלו יחד מקודם וגם אז נתן לבנימין חמש מנות, וכנראה הוא רומז לו שוב איזה רמז. גם על נתינת השלש מאות כסף י"ל שרמז לו שהוא בגלל שגרם לו עגמת נפש על ידי גביע הכסף שנמצא אצלו שיצטרך להיות עבד, וכן גרם לו בושות שחשבו אחיו שהוא הגנב, ממילא שוב אין כאן קנאה, כיון שרק אצלו מצאו הגביע.

פרק מ"ו פסוק ד'

ואנכי אעלך גם עלה

כך הבטיח הקב"ה במראות הלילה ליעקב אבינו, וקשה מדוע פחד יעקב לרדת למצרים, עד שה' היה צריך להבטיח לו שיעלו ממצרים [רואים שעיקר הפחד של יעקב היה על עצם הדבר שלא ישתקעו שם] הרי בברית בין הבתרים הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שבניו יחזרו לארץ ישראל, שנאמר שם [פרק ט"ו פסוק ט"ז] ודור רביעי ישוּבו הנה, עיין שם, וכמובן שיעקב אבינו ידע על המעמד הגדול של ברית בין הבתרים מפי אבותיו? ונראה לומר שיעקב אבינו פחד שבני ישראל לא יהיו ראויים לגאולה אחרי שישתקעו בטומאת מצרים, וח"ו לא יעלו ממנה, ובאמת כך כמעט היה, שירדו ישראל עד מ"ט שערי טומאה, עד כדי כך שמלאכי השרת אמרו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה [מדרש תהילים א' כ' ט"ו], לכן היה צריך הבטחה מיוחדת שיעלו ממצרים.

פרק מ"ז פסוק כ"ב

רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם.

רש"י: הכהנים - הכוּמרים, כל לשון כהן משרת לאלהות.

הדבר צריך ביאור מה כל כך חשוב לנו שהתורה מזכירה באריכות את החוק של הכהנים הרי הם כמרים של עבודה זרה? ושוב פעם מזכירה זאת בפסוק כ"ו? י"ל על פי דברי תרגום יונתן בן עוזיאל [ומדרש שכל טוב פסוק כז] שהסביר שהכמרים הצילו את יוסף מן ההריגה במעשה פוטיפר כשהציעו לפוטיפר לבדוק את הלובן של הביצה, שראו לו זכות, ויצא יוסף זכאי וניצל מהריגה, ולכן יוסף נתן להם לחם כל יום גם בזמן הרעב, וכן בגלל חלקם שהם מקבלים מפרעה. וי"ל שלכן התורה כותבת פעמיים את ענין הכהנים במצרים ללמד אותנו את חשיבות הדבר של הכרת הטוב, אפילו שהם לא כונו לטובה שיוסף יצא זכאי, אלא רק הציעו זכות ליוסף בכך שהציעו לפוטיפר דרך לבדוק את הביצה, אך כיון שיצא טובה ליוסף על ידם, ובגלל זה הוא ניצל ממיתה, הרי הוא חייב להם על כך הכרת טובה. ומכך נלמד את הערך הגדול של מידת הכרת הטוב.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforim@gmail.com